

Napadalna politika atenske vlade onemogoča rešitev sporov s severnimi sosedi

Brzjavka zunanjega ministra FLRJ Kardelja skupščini OZN - Vprašanje odnosov med Grčijo in FLRJ je neločljivo od vprašanja odnosov med Grčijo in Bolgarijo ter Albanijo

PARIZ, 10. — V zvezi s pogajanjem med Grčijo in njenimi severnimi sosedi, ki so se vršila v okviru OZN, je jugoslovanski zunanji minister Kardelj poslal nočjo brzjavko predsedniku skupščine OZN Evattu, ki je pogajanja vodil skupno s tajnikom Trygve Liejem in poročevalcem politične komisije Sarperjem.

V svoji brzjavki poudarja Kardelj, da je imela jugoslovanska vlada takoj v začetku pogajanj najboljšo voljo, toda ni bilo mogoče doseči sporazuma, ker je grška vlada odklonila, da bi sporazum vseboval priznanje sedanjih bolgarskih in albanskih mej s strani grške vlade.

Predstavniki grške vlade je še posebno vztrajal pri odklanjanju priznanja grško-albanskih mej in zatrjeval, da je Grčija v vojnem stanju z Albanijo od leta 1939, čeprav je Grčija podpisala mirovno pogodbo z Italijo, ki daje Albaniji izrecno stanje zavezništva, ter dogovor o nemških reparacijah, kjer se Albanija tudi smatra kot zaveznica.

Vprašanje odnosov med Grčijo in Jugoslavijo je neločljivo od vprašanja odnosov med Grčijo z ene strani in Albanijo in Bolgarijo z druge strani, je izjavil Kardelj in poudaril, da pade odgovornost za neuspeh pogajanj popolnoma na grško vlado in na njeno napadalno politiko. Ravno tako so za sedanje napete odnose z Grčijo odgovorni grška vlada in tisti, ki ji pomagajo.

Kardelj poudarja dalje, da bi se bil sporazum lahko dosegel o sle-

dehich točkah: morebitna revizija sporazuma o obmejnem prometu iz leta 1927, obojestranski napori, da se preprečijo obojni incidenti, ustanovitve mešane grško-jugoslovanske komisije, da se prepreči kršitve mednarodnega prava v obmejnih krajih in začetek pogajanj o vprašanih narodnih manjšin in beguncih.

Radio «Svobodna Grčija» poroča, da so edinec demokratične vojske prekoračile reko Stacumo in zavzele vas Masolakis (Centralna Makedonija). Ojačanja, ki so pri-

spela iz Panfilopolisa in drugih krajev, so bila odbita z velikimi izgubami za napadalca.

Edinec prve divizije demokratične vojske so vdrle v vas Oxis v Tesaliji, 85 mladenčev se je pridružio osvobodilni vojski. Protiletsko tognostvo demokratične vojske je sestrelilo vladno letalo.

Monarhofašisti se v svoji onemoglosti vedno bolj zanašajo nad demokratičnim prebivalstvom in tje. timi borci. V Lamiji so danes ustrelili 12 partizanov, ki jih je obsodilo na smrt vojaško sodišče.

Proti enojaznim osebnim izkaznicam ANGLOAMERISKI VOJASKI UPRAVI

Prebivalci Sv. Jakoba zahtevajo od vojaške uprave, da spoštuje enakopravnost Slovencev in Italijanov na tem ozemlju, ki je zajamčena v mirovni pogodbi. Enakopravnost našega jezika smo si priborili z našo narodno osvobodilno borbo.

Tudi glede toliko opevanih človeških pravic nam pritiče enakopravnost in ne priznavamo državljanstva prve in druge vrste.

Zahtevamo za vse prebivalstvo tržaškega ozemlja dvojezične osebne izkaznice.

Smrt fašizmu — svoboda narodu!

TOKIO, 10. — Za predsednika japonske demokratične stranke je bil imenovan kot naslednik Ashide, bivšega ministrskega predsednika, Ken Inukai, ki se je moral že zagovarjati pred epuracijsko komisijo. Sedaj je pa že zopet važna in vplivna politična osebnost.

Sestanek novinarjev na uradu za obveščanje pri VU

Ni določb glede nujnosti novih osebnih izkaznic na volitvah

Na včerajšnjem sestanku novinarjev pri informacijskem uradu smo poleg ostalih odgovorov na vprašanja, ki so jih novinarji postavili, prejeli tudi tri odgovore. Do izdajanja uradnih informacij o potrebnosti novih osebnih izkaznic na volitvah ni bilo rečeno, naj počakamo do naslednjega torka.

Vprašali smo: PRVO VPRAŠANJE: Leti 1941 so 15. decembra na strelišču na Opčinah padli zadeti od fašističnega sinca Pino Tomažič, Vilko Bobek, Simon Kos, Ivan Ivančič in Ivan Vradnjal, ki jih je fašistično posebnost sodišče obsodilo na smrt na znatnem tržaškem prostoru.

Na mestu, kjer so bili ustreljeni, je tržaško antifašistično ljudstvo postavilo spominsko ploščo. Te dni pa smo opazili, da so začeli voljaki podirati zid, na katerem je vdelana omenjena plošča. Včeraj smo v vojaškem poveljstvu na Opčinah vprašali, ali mislijo podreti v zid, in povedali, da je želja in zahteva vsega demokratičnega ljudstva, da ostane plošča nedotaknjena. Objubljeni so nam odgovor za danes in pripomnili, naj se hkrati obrnemo morda tudi na višje mesto.

Prosimo, da se nam sporoči, ali bo plošča ostala nedotaknjena na istem mestu. Če pa se bo ves zid porušil, ali bo dana možnost, da se na istem mestu plošča zopet postavi.

ODGOVOR: Poveljnik 351. pehotnega polka ZDA izjavlja, da ostane plošča nedotaknjena in da se bo ogradi del zida, kjer se plošča nahaja.

DRUGO VPRAŠANJE: Ali obstaja kak predpis, na podlagi katerega, naj bi se morali voljci pri upravnih volitvah legitimirati samo z novo osebno izkaznico?

ODGOVOR: «Kdor želi oddati

svoje glas, se naravno na volišču mora identificirati. Šamoumevno je, da je najbolj veljaven način identificiranja osebna izkaznica, ki nosi njegovo fotografijo. Do izdajanja podrobnega pravilnika glede volivne pravice je nemogoče reči, če bo v praksi ta osebna izkaznica potrebna, ali bodo v to svrhu lahko služila druga sredstva za identifikacijo.

Kakor vidimo, potrjuje gornji odgovor tisto, kar že več mesecev zatrjujemo v našem dnevniku: še vedno ne obstaja za bodoče občinske volitve noben veljaven predpis, ki bi določil, da bo za pravico glasovanja potrebna prava in samo osebna izkaznica še najmanj pa tista križnica in enojezična, ki jih izdajajo združbe klubov jasnim predpisom mirovne pogodbe na Opčinah, v Trstu in v Miljah. Da pa je gotovo, da bo v svrhu identifikiranja vsak volivec lahko uporabil vsako drugo legitimacijo izdano od jasnih ustanov, ki je opremljena s sliko, ali pa bo lahko glasoval, če ga pozna osebno kateri od članov volivnega odbora ali pa če pripelje s seboj človeka, ki ga pozna, nam jasno pove poveljnik cone A gen. Airey v svojem četrtem poročilu, v katerem pravi, da bodo občinske volitve organizirane tako, da bodo izvedene po splošnem italijanskem vzorcu. Ta splošni italijanski vzorec pa predpisuje poleg identifikiranja volivca razen z osebno izkaznico še na tri druge razne načine.

Vprašamo torej Vidaliya in njegove podreknice, kako je to, da on ve bolje od informacijskega urada okupacijske angloameriške vojske nerata Aireya, kako se bodo morali voljci na bodočih občinskih volitvah legitimirati. Te svoje vsebinske trditve, da se bodo lahko legitimirali samo z novo križnico osebno izkaznico, ni opustil niti po izjavi generala Aireya in je verjet-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Brez vsake moralne vrednosti je sprejeta izjava o človeških pravicah

Višinski poudarja, da so bili sovjetski predlogi odbiti samo zaradi tega, ker jih je stavila Sovjetska zveza

PARIZ, 10. — Tretje zasedanje glavne skupščine OZN se bo začelo v soboto 11. t. m. ob 17. uri, če pa dnevi red ne bo še izčrpan, med soboto in nedeljo.

V četrti zvečer je glavna skupščina začela razpravo o deklaraciji o človeških pravicah. Sovjetski delegat Višinski je ostro kritiziral deklaracijo in zahteval, naj skupščina preloži debato na prihodnje zasedanje. Izjavil je: Večina v komisiji je potvrdila najlepše ideje in ni izpolnila svoje naloge. Sovjetski predlogi so bili odbiti ne zato, ker naj bi bili nesprejemljivi, pač pa zato, ker jih je postavila Sovjetska zveza. Bila bi velika napaka, če bi sedaj sprejeli to deklaracijo.

Danes je skupščina nadaljevala razpravljanje.

Na popoldanski seji je govorilo 11 govornikov, med katerimi predstavnika Bele Rusije in Poljske, ki sta izjavila, da bosta glasovala za sovjetski predlog, ker je ta nepopolna in jo je treba povsem revizirati.

Poljski delegat Kac Suhy je izjavil, da podpira sovjetski predlog. Izrazil je nato zadržanje nad delom komisije za človeške pravice, ki se ni brigala, da bi sprejela ukrepe, ki bi konvenciji dali juridično vrednost. Kritiziral je tudi zadržanje g. Rooseveltove, ki se je uprlo celo vključitvi izraza «demokratična», ki je samo enkrat v

besedilu deklaracije. Uprla se je tudi temu, da bi se poudarila potreba nadaljevanja borbe proti fašizmu in nacizmu pri prenavljanju sveta.

Poljski delegat je zaključil, da ta deklaracija nima nobene moralne vrednosti in je nezadovoljiva. Njeno besedilo ni nič drugega nego cela vrsta mehaničnih aneuciacij v smislu zastarelih in preživetih šolskih pojmov. Ne uravnajo dolžnosti posameznika do družbe in države.

Pri glasovanju pa je ameriška večina kakor običajno odbila sovjetski predlog in sprejela besedilo deklaracije, kakor ga je izdelala komisija.

Vedno večja bremena francoskemu ljudstvu

PARIZ, 10. — Francoski parlament je sprejel zakon o pospešenem proračunskem postopku s 341 proti 231 glasovom. Pri razpravljanju o tem zakonu je Jacques Duclos dejal, da se nalagajo Francozom večja plačilna bremena, medtem ko Nemcem odpuščajo, da jim ni treba plačevati reparacij.

Parlament je danes dopoldne sprejel tudi zakon o organiziranju vrhovnega sveta francoske unije.

Za ponedeljek pričakujejo v Parizu ameriškega vojnega ministra Kennetha Royalla, ki bo prišel iz Washingtona. Po vsteh iz ameriških krogov namerava ameriški vojni minister preučiti v Parizu mednarodni položaj s političnega, vojnega in gospodarskega stališča. Imel bo baje važne razgovore s francoskimi in ameriškimi osebni nostmi. Iz Pariza bo nadaljeval svojo pot v Frankfurt, Ateno, Istanbul, Neapelj, kjer bo obiskal enote ameriške mornarice, Trst, Wiesbaden, Dunaj in Berlin. Potem bo potoval še v London in nato nazaj v Washington.

Ro večerjajni Bevinovi izjavi v poslanski zbornici, da so se štirje veleposlaniki v decembru 1947 dogovorili, da bodo vprašanje nacionalizacije portugalske industrije rešili Nemci sami, je sledila danes sledeča izjava zunanjega ministrstva: «Ta do-

Churchill poveljuje Franca

LONDON, 10. — Danes se je v angleški spodnji zbornici nadaljevala debata o zunanji politiki. Churchill je izrazil zadovoljstvo nad anglo-ameriškim sodelovanjem. Najbolj jasen dokaz tega sodelovanja je bil navzočnost ameriških bombnikov v okolici Londona.

Kritiziral je nato politiko vlade glede Palestine in dejal, da bi bilo absurdno, če bi Velika Britanija nadaljevala neke vrste politike saba- taže do židovske države, ker da bi to lahko škodovalo odnosom z ZDA.

Glede Spanije je izjavil, da je bil v Potsdamu sporazumen, da se Francoski Spaniji ne dovolijo sprejem v OZN. Sedaj pa da so odnosi Velike Britanije s Sovjetsko zvezo drugačni. Nobenega vzroka ni, je pripomnil Churchill, da se Spanija ne sprejme v OZN. Pri tem se je celo povzel do trditve, da je v Francoski Spaniji več svobode kakor v kateri koli državi onstran železnega zastora.

Scelba se je osramotil

RIM, 10. — V nočni seji senata je senator Bergamini prebral končni zapisnik komisije, ki je imela nalogo, da preišče zadevo med komunističnim senatorjem s Sicilije Li Causijem in notranjim ministrom Scelbo. Kot znano, je Scelba obdolževal Li Causija, da je imel zveze z znanim sicilskim banditom Giulianom, kateri da mu je tudi pisal pisma. Komisija je ugotovila, da ni bilo nikakih stikov med Giulianom in Li Causijem. Komunistični poslanci so poskušali Li Causija, deniči sami, je sledila danes sledeča izjava zunanjega ministrstva: «Ta do-

Di chi è l'edificio di via Montecchi

Allo scopo di rendere chiaro a tutti i compagni italiani che cosa si nasconde sotto la campagna di Vidali in merito alla questione dell'edificio in via Montecchi, daremo un riassunto di tutto ciò che è stato pubblicato da noi in dodici puntate in lingua slovena.

Bisogna sottolineare innanzitutto che il succo della campagna promossa da Vidali sta nel tentativo di realizzare il suo scopo, consistente nella liquidazione della lotta rivoluzionaria del movimento democratico triestino per la conquista dei suoi diritti, e non nella questione di sapere chi sia il legittimo proprietario di quest'edificio. Il proprietario legittimo è noto a tutti: Trieste, Vidali compreso, — e la sua ricerca è una questione priva di senso. Vidali cerca di sfruttare il lavoro volontario, contro il quale noi il nostro giornale né alcun democratico ha mai avuto a ridire, rendendosi ben conto del valore educativo e manifestativo del lavoro volontario, prestato da tutti coloro che ne hanno preso parte e di cui nessuno è d'accordo con la campagna che Vidali vi intesse sopra.

L'edificio in via Montecchi era stato affittato fino al 1894 dalla

«Ciril-Metodova družba» (società culturale slovena). Fino al 1887 l'edificio ospitava la scuola privata slovena, dato che gli imperialisti austro-ungarici ed i liberali italiani che tenevano in mano l'amministrazione comunale di Trieste, ostacolavano, come in seguito è fascisti, l'istituzione di scuole pubbliche slovene. Nel 1894 tanto l'edificio quanto il fondo annesso furono acquistati dalla CMD per 19.000 fiorini (o 38.000 corone). Dato il continuo aumento degli scolari (nel 1909 ve n'erano 1200). Il Consiglio amministrativo della CMD decise di demolire il vecchio edificio e, sullo stesso posto costruire un moderno edificio scolastico. L'architetto Costa Ferreri fece il progetto, ed i lavori furono assunti dalla ditta L. Martelano. Il preventivo comportava 430.000 corone. Tale somma — come è noto a tutti i Triestini — fu raccolta, solo per soldo, dalla popolazione slovena, togliendosi dalla bocca. Con i lavori si iniziò nel 1912. La venuta del fascismo troncò l'attività della scuola, sebbene essa fosse di carattere privato e lo Stato italiano non doveva contribuire a coprirne le spese.

Nel 1928 la scuola fu chiusa e forza dai fascisti, che non hanno avuto il coraggio di espropriarla come hanno fatto con tutta una serie di istituzioni slovene, perché la CMD aveva la sua sede a Lubiana, e perché tenevano azioni di rappresaglia ai danni dei cittadini italiani in Jugoslavia.

Fu per tale ragione che nel 1930 si giunse alla conclusione di un contratto di affitto tra i rappresentanti della CMD e del Comune di Trieste (sindaco Pitacco), rinnovabile ogni cinque anni. Il canone d'affitto comportava 45.000 lire per gli immobili e 15.000 lire per l'inventario. Nell'edificio fu piantato le tende la scuola d'avviamento A. Bergamas. Il Comune tentò più volte d'intavolare trattative per l'acquisto dell'edificio, ma la CMD vi oppose sempre un netto rifiuto. E' interessante notare che il Comune è tuttora debitrice di circa 160.000 lire per canoni d'affitto, e tutta la faccenda attende già da molti anni la sua soluzione presso il Ministero del Tesoro a Roma.

La scuola predetta fu ospitata nell'edificio fino al 13 ottobre 1944, quando l'edificio fu muovamente colpito, in occasione di un bombardamento effettuato dall'aviazione anglo-americana. Fu allora che la CMD ritornò nuovamente in possesso dell'edificio, divenuto ormai inservibile a qualsiasi uso. Persone ignote asportarono tutto il materiale di vendita tutto il restante materiale utilizzabile e vi adattò un'abitazione provvisoria per il custode.

Nel 1946 l'amministrazione del fabbricato chiese ad LL.P.P. di provvedere allo sgombero delle macerie. Il 4 novembre 1946 il Comune di Trieste rinunciò anche formalmente al contratto d'affitto, conclu-

(Continua in 2.a pagina)

Separatne volitve zahodnem Berlinu

Občinske volitve, ki so bile medelje v zahodnih sektorjih Berlina, niso slučajen pojav. Načinu in času, v katerem so bile izvedene, sovpadajo s številnimi drugimi dogodki, katerih osnovni smoter je v enakolonarni politiki razkola nemčije in spreminjanja nje- nih zahodnih področij v vojaško-strateško oporišče militarnostnega zahodnega bloka. Naj bolj zvezi omenimo le protifašistično postavljanje na dnevnem red razprav v Varnostnem svetovni OZN tako imenovanega «berlinskega problema», nadalje splošne izjavno-uzvozne akcije Bionci z odgovarjanjem ustanovo v francoski okupacijski coni, objavo «okupacijskega statuta», dejansko izvedbo demontaže vojne industrije v Porurju in sporazum o obnovi industrijskega potenciala v Zahodni Nemčiji. Vse to kaže na opustitev vsakršne karteizacije, nemške industrije.

so se na ta način kandidirale samo tri stranke: socialno demokratična, krščansko demokratična in liberalna. Z vsi podporo zahodnih okupacijskih oblasti je dobila večino socialno demokratiška stranka, ki naj bi po neverodostojnih podatkih — saj se je stetje glasov vršilo brez javne kontrole — dobila 64 odst. oddanih glasov. Toda v tej zvezi je zanimiva izjava nekega francoskega opazovalca, ki je poudaril, «da so nekateri Berlinčani z lahkoto prešli od nacionalnega socializma k socialni demokraciji, kakor bi se verjetno preveč ne pomisljali narediti obratno».

Separatne volitve v Berlinu predstavljajo nov napad na enotnost Nemčije in so nova kršitev sporazuma starih veleposlanikov. S temi volitvami so zahodni sile se bolj razgale svoje nakane, ki jih imajo z Nemčijo. Komentarator moskovskega radia Isakov pise 7. decembra o teh volitvah:

«Volitve so bile izvedene v ozračju nasilja in terorja. Na sam dan volitev so v velikem številu zapirali napredne prebivalce. Sele snoč je londonski radio v nemški oddaji priznal nekaj aretacij. Ni pa povedal, da so jih aretirali zato, ker so lepli lepake s pozivom, naj se Berlinčani ne udeležijo teh terorističnih volitev».

Na dan volitev je bilo v zahodnih predelih Berlina mobiliziranih in vojakov. Po mestnih ulicah so patrolirali ameriški in britanski tanki. Stetje glasov pa daje možnosti največjih goljufij, kajti glasove so steli v posebnih prostorih ob izključitvi vsakršne kontrole. Poleg tega je treba poudariti tudi način volitev, po katerem so volivci lahko oddali glasove v katerem koli sektorju zahodnega Berlina. Na ta način se je seveda izgubila vsakršna kontrola nad glasovi.

Separatne volitve v Berlinu so nova politična diverzija, katere namen je, da do skrajnosti poveča napetost v mednarodnih odnosih, in da zamegli pozornost nemškega ljudstva do nakleпов, ki jih imajo zahodne sile z Nemčijo.

Destradi sparito

Citamo v Vidalijevem glasilu, da goreči Vidalijev pravk Destradi Aleksandro ni več v izvršnem odboru Eno nih sindikatov. Enostavno ga tam ni več. Mogoče ni dovolj vedno izvrševal Vidalijevih zapovedi? Ali kaj?

BORTOLO PETRONIO: La morale dei comunisti

morale non può essere che la conoscenza scientifica della realtà e delle sue leggi e il rispetto della coscienza e della dignità dei comunisti dev'essere norme di vita. Così, infatti, è avvenuto nei migliori movimenti politici del proletariato nel passato.

La missione storica della moderna classe operaia non si assolve perciò con gente che teme la verità, con dirigenti che nascondono la verità; falsificano la cronaca dei fatti, spacciano favole, brogliamo e barano sulla buona fede dei compagni, così come sta accadendo da alcuni mesi da noi, a Trieste, ad opera del gruppo di Vidali e tramite il «Lavoratore».

Il giornale che fu dei comunisti, dei lavoratori, quell'organo che dovrebbe essere sempre esempio di rettitudine, il più efficace strumento di orientamento, di educazione, di formazione di coscienza e di proselitismo, è diventato irrisconoscibile si è trasformato lentamente e subdolamente in uno strumento frazionistico e liquidatore, diffusore di falsi, di calunnie, e soprattutto, di ricatti, giungendo al punto di inventare di sana pianta, come un agitato qualsiasi, cose mai esistite e ciò anche in dispregio ai compagni e simpatizzanti che lo leggono.

E' questa la morale introdotta da Vidali, la morale dei senza principi, degli imbroglioni che temono la luce del vero più della

peste. Infatti il «Lavoratore» non è stato capace nemmeno nel caso mio di un briciolo di onestà, perché tutto ciò che ha scritto, su dettato di Vidali, in mio riguardo, è falso o disonestamente alterato.

E' falso che io mi sia esponentato al Partito per accettare la risoluzione dell'U.I. L'ho accettato in collettivo sindacale subito dopo pubblicata e nella maniera che tutti sanno.

E' falso che io sia stato informato che si sarebbero state difficoltà per la mia accettazione al «nuovo» Partito causa la mia biografia. E' vero invece che si è fatto tutto il possibile affinché aderissi alla tesi di Vidali, alla sua linea politica frazionistica, alla sua opera di devastazione di tutto il nostro glorioso passato, si è insistito reiterare volte affinché andassi a parlare per la sua tesi e non una ma cinque me ne avrebbero rilasciate di tessere se lo avessi richiesto.

E' falso che durante il processo del 1927 io avessi fatte le dichiarazioni che il «Lavoratore» mi attribuisce. E' vero sì, e lo sappiamo tutti i dirigenti del Partito di Trieste, Vidali compreso, che io avevo ventun'anni fa, al termine dell'arresto preventivo (ventitre mesi di inquisito nelle carceri di Bologna), per la durata del trattamento subito a seguito di malattia, di condizioni della famiglia in abbandono ed

altri fattori sfavorevoli, per poca preparazione ideologica e per cattivo esempio degli altri elementi già militanti nel Partito Comunista, ceduto alla promessa di una possibile concessione di libertà condizionata e feci una specie di domanda di grazia che non ebbe logicamente seguito ma che fu fatta leggere al cancelliere del Tribunale Speciale all'inizio del processo.

E' falso che, a seguito di questa domanda, i compagni comunisti, tra i quali Gasparini Leopoldo, attuale direttore del «Lavoratore», tutti a conoscenza del mio atto, abbiano chiesto separazione da me e mi abbiano denunciato al Partito, che sapevo; ma al contrario invece hanno fatto il loro meglio, e sono in parte riusciti, per risollevarmi il mio morale durante e dopo il processo ed in seguito per tutti gli anni a Viterbo, da dove sono uscito per fine pena e tradotto, legato come una bestia feroce, a Trieste per scontare altri tre anni di durissima vigilanza speciale e tanti altri di persecuzione e di miseria.

E' falso che io sia stato ammesso al Partito soltanto dopo la liberazione, giacché sin dal gennaio '44, su richiesta di compagni responsabili, due dei quali oggi a fianco di Vidali, ed a conoscenza del mio atto certo poco comunista, ma informati del mio comportamento durante la detenzione e dopo di questa, accettati di

rifar parte del Partito nelle formazioni illegali e venni in seguito nominato segretario politico di bureau di gruppi comunisti in attività cospirativa.

E' senza fondamento l'affermazione che mi sia stata rifiutata la tessera: è invece mancata una mia richiesta per il semplice fatto che la tessera del Partito Comunista l'ho già in tasca da anni.

E' falso che io abbia sollecitato l'elezione al Comitato Popolare Circondariale dell'Istria. Da tre mesi che sono ammalato non ho avuto contatto alcuno con i compagni di Capodistria. Ho saputo della mia elezione quando mi è stata comunicata per iscritto.

E' falso che io sia andato in Jugoslavia dal comp. Boris Kraigher per concertare, assieme a lui, la mia esposizione su quanto sta succedendo nei Sindacati Unici.

Vidali è tutto il suo contornio, unitamente ad altre decine di compagni e compagne, conoscono perfettamente la ragione del mio recente viaggio in Jugoslavia. Il comp. Kraigher non ho avuto la occasione mai di conoscerlo; non l'ho nemmeno mai visto.

Tutti questi falsi, questo sistema di slealtà, di calunnie sono propri dei frazionisti, dei liquidatori e, a parte le ragioni di onestà politica, di coerenza e di fedeltà alla nostra lotta, sono indizi inconfutabili delle finalità dell'azione di Vidali qui a Trieste e della urgente necessità di intervenire per smascherare questa opera che vorrebbe tutto, liberando finalmente la nostra gente dallo spettacolo vergognoso di un costume di lotta politica in uso fra le gangs d'America e trasferito da noi ed imposto alla nostra gente con metodi delle ex squadre d'azione fasciste.

PETRONIO BORTOLO

GORIŠKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVE PRIMORSKEGA DNEVNIKA V GORICI - SVETOGORSKA ULICA 42 - TEL. 749

Seja in sklepi občinskega odbora

Novi hiše bodo golove šole spomlad

Kontingentirano blago bo razdeljeval poseben upravni odbor - Davke bo še naprej pobirala tvrdka Bozzini-Gionchetti

V beli dvorani goriške občine je bil ožji občinski odbor v četrtki večer svojo redno tedensko sejo, ki je trajala do 21.30. Med drugim so na seji obravnavali naslednje probleme:

Odsaj za ljudske gradnje. Dr. Brusovin, da dr. Polet st. podala zaprosila, iz katerega je razvidno, da ne bo mogel biti prvi del hiš, ki jih pripravljajo za vseživljenjske stanovanke pred koncem februarja ali začetkom marca prihodnjega leta. Občinski odbor je odobril ustanovitve posebne komisije za dodelitev stanovanj in bo nakrat pozneje določil člane posebnega odbora, ki bodo te komisije pomagali pri delu.

Prosta črna. Po dolgem razpravljanju je odbor sklenil, da naj v obliki razdeljevanja kontingentiranega blaga poseben upravni odbor, ki ga bo vodil direktor trgovske zbornice. Ta ukrep velja za poskusno do 1. januarja v vse leto 1949. Občina pridržuje pravico, potrditi ali omejiti odbor za nadaljnjo poslovno delo.

Financje. Ker bo v kratkem potekel rok veljavnosti za pobiranje davkov, je občinski odbor po poročilu dr. Poterzija sklenil potrditi sklep starega občinskega odbora, ki bodaljšje pogodbo s tvrdko Bozzini-Gionchetti se za leto 1949.

Javna dela. Ker je nastopilo slabo vreme, so odložili nekatera opravila, ki bi jih bilo treba napraviti na nekaterih solskih postojah. Obenem je bilo sklenjeno, da se na nekaterih odgovarjajočim občinskim uradom, da poskrbi za nadaljevanje manjših in največjih del in da pri tem uporabijo lastno delovno silo.

Odborniki so nato odobrili predlog, da se postavi na Pevskem mostu posebna varnostna žična ograja, da se prepreči morebitne nesreče.

Sostava. Na predlog odbornika dr. Gianantonija je občinski odbor sklenil, da se dodeli stipendija študentu bratov Musina univerzitetnega študenta Ciuffarini Silvanu.

Končno je odbor osvojil predlog dr. Brusovina, da naj bi občina posredovala pri rimski vladi, ki naj bi dala več podpore pri obnovi hiš, ki bi lahko tudi privatni gospodarji dopravnili svoje hiše in poskrbeli za njihovo vzdrževanje v smislu predpisov člena 98. tozadnega zakona.

Še tem je bila seja zaključena. Pred odhodom so določili, da bo prihodnje zasedanje v četrtki ob 17.30.

Pet obravnava pred prizivnim sodiščem

Na kazenskem sodišču v Gorici so imeli včeraj opravka samo s priziv. Najprej so pregledali priziv, ki ga je vložil 34-letni Ivan Zerin iz Gradeča. Zerin je bil namreč preteklega februarja obsojen na sodnji v Trzinu na 1 mesec zavora in 2700 lir globe. Kazen je prejel zaradi obzobe, da je pred nekaj meseci odnesel z dvorišča gradbenega podjetja Lanara v Gradeču 3 cevi iz cimenta, vredne 2500 lir. S prizivom se je Zerin hotel oprostiti kazni, v resnici pa si je z njim pridobil le nove sodne stroške, ker mu je bila namreč kazen vsestransko potrjena.

Proti kazni na 8000 lir globe, ki mu jo je letošnjega maja nalozila sodnica v Trzinu, je vložil priziv Zlatnar Arrigo Cossar iz Vidma. Obsojen je bil namreč, ker se je nekaj mesecev prej vozil z motornim kolesom, ki ni imelo prave evidenčne tablice. Včeraj je Cossar pred sodiščem vso zadevo znova pojedal in dejal, da je pravo evidenčno tablico izgubil in jo zato nadomestil s ponarejeno. Sodišče mu je

Tekma med preklarji in treburhaji je vrgla 20.000 lir prispevkov

Veliko zanimanja je bilo za nogometno tekmo med debelimi in suhim, ki je bila odigrana na novem športnem igrišču v Kopru v sredo popoldne.

Moramo pripomniti, da so bili med skupinami suhih in debelih le štirje poklicni nogometaši, vsi drugi pa polni dobre volje, da bodo z vsaj svojimi zmožnostmi - napravili vse za zmago.

Prvi polčas je bil izid tekme enak za obe skupini: 1:1. V drugem polčasu je ostal izid prvega nespremenjen, kljub temu da sta obe skupini dali vse od sebe: zmožnosti in pade in brce - v prazno.

Dobre volje in smeha pa je tudi ni manjkalo, saj so nekaterim igralcem na delo solze po licih od bučnega smeha, ki so ga igralci prijavljali s svojimi res epoklimentiranimi.

Ce hotimo na to tekmo pogledati kritično, potem moramo priznati, da so bili od suhih najboljši tov. Viher, Kolenc in Venturini.

Iz Benečije nam pišejo

Otroci so ostali brez šole

kjer je tudi gospodarski položaj na nizki stopnji.

Morda je to trud in povračilo ovim benečanom, ki so 18. aprila glasovali za krščansko demokracijo.

TAJPARNA

Občina Tajpana, pod katero spadajo vasi Veškova, Karnahna, Brezje, Platšče in Prosnid, ima zelo malobirni občinski svet, katerega vodi demokratski župan. Te vasi so že same po sebi revne, ker nimajo rodovitnih polj niti drugih dohodkov, zato mnogi iščejo dela v tujini. Občinski predstavniki, ki so pred volitvami obljubljali izboljšanje gospodarskega položaja občine, ne gledajo na levo ne na desno in korakajo po raztrganih cestah, ki so v obupnem stanju. Vse ceste, prav vse, bi bilo treba temeljito popraviti, kajti v hudih nalivnih deževjih so ceste hudo poškodovane in odnesejo cestna kamenja s seboj v doline. Cestariji, ki so mnoga leta skrbeli za občinske ceste, so že več kot eno leto brezposelni, ker jih občina ne plačuje. Če se pa še glabljajo iz dneva v dan. Isto kakor za ceste velja za vodovod v Brezjah, ki se je pokvaril. Ljudje te vasi komaj žive in nimajo denarja, da bi ga popravili, občina pa seveda tega ne vidi ali ne more videti, da bi vsaj

Goriški mladinci na socialističnem kongresu

Danes se je pričel v Bologni arziški kongres Zveze socialističnih mladine. Na kongres je odpotovala tudi pokrajnska delegacija iz Gorice. V Bologni bodo razpravljali o aktualnih problemih posebno pa o problemu socialistične vzgoje italijanske mladine.

Is Krmina

Za pomoč onemoglim starikom. Uprava mestne hišalnice v Krmini se je te dni obrnila na prebivalstvo s prošnjo, da bi z denarnim in rabljenimi kosi oblake pomagali onemoglim in revnim starikom, ki prebivajo v hišalnici ter jim tako poklonili majhen in koristen dar za božično.

Nadležni znanec. V sredo okrog 18 so orožniki iz Krmina zaprli 25-letnega Brumata Maria. Našli so ga pijanega, ko je razgrajal in nadlegoval druge bolj trezne od njega. Ker se mu preveč dogajade vinska kapljica in je že večkrat napravil podobne prekrške, so ga pridržali v zaporu in prijavili sodišču.

Kolo so jih ukradli. Pred nekaj dnevi se je 24-letna Ana Latrighi opravila preko goriskega bloka na italijansko ozemlje in sklenila, da pustila zunaj naslonjeno ob dneve. Ko pa se je po končanem delu vrnila iz urada, ni bilo kolesa več nikjer.

Dekani

Nogometna tekma Jadran-Florentija 2-2

Nekoliko negotovi in skoro bi rekli v strahu smo pričakovali srečanje našega domačega nogometnega kluba z gosti, ki jih predstavljata Florentija. Edino to nas je pomirjevalo, da bosta obe moštvi igrali prvo igro na naših tleh. Pri obeh domačinih, ki se zanimajo za šport, je vladalo za to tekmo kajpada veliko zanimanje.

Naenkrat smo se ohrabрили, ko smo videli, da naši Jadranaji stalno napadajo in da so s svojo spretno igro vedno pred vrati nasprotnikov. Iznenada je v nekem položaju nastala med igralci gneča, ki so jo izkoristili domači igralci in že v 12 minutih postilnili zvoj v vrata z tem dosegli svoj prvi gol.

Sejaj je šele postala igra živahna, kajti gosti so hoteli na vsak način izenačiti gol. Kmalu za tem je Boris od Florentije izvedel izredno oster strel, ki je v resnici zalegel in mreža Jadrana se je stresla od prvega gola. Tako je prislo do izenačenja pri 36 minutih.

Domačini so postali zopet razburljeni in sledil je napad za napadom. Pri tem so imeli na svoji strani še zavetnika, burja jim je namreč prihala v hrbet ter jim je pomagala pri kombinacijah. Tik pred koncem prvega polčasa so Jadranaji streljali še enajstmetrovsko, s katero je zabil Stefančič v korist domačinov drugi gol. Tako je nastalo razmerje 2:1.

V drugi polovici igre je prišla burja v prid gostov, domačinom pa v oviro. Kljub temu so svoje pridobitve dobro branili in zdelo se je, da bo ostalo pri rezultatu prvega polčasa. Toda malo izkoristil je prav tako malo izkoristil tudi ugoden terenski položaj in doseglo proti domačinom drugi gol, tako da je prišlo zopet do izenačenja. Lahko rečemo, da so pri tej tekmi pokazali Jadranaji lepe kombinacije, toda tudi gostje so dobro igrali. Kljub vsemu je ta tekma za Jadran uspeh!

Vinjen razgrajač

8. t. m. se je Rottar Alfred iz Strunjana v tamkajšnjem Ljudskem domu preveč opil, kar mu je vzelo razdostnost, da je pričel razgrajati. Njegovo vpitje in drezanje med mirnimi gosti je priklicalo N. Z., ki ga je odpeljala na postajo in ga, čeč noč zaprta. Šele drugi dan so ga iztrzemeneje pustili domov.

Otroške doklade

Dodatek za otroke je do sedaj znašal 24 lir dnevno, oz. 600 lir mesečno za vsakega otroka. Od 1. januarja 1949 bo ta doklada povečana na 32 lir dnevno, oz. 800 mesečno. Zavarovalci, ki imajo dva otroka, bodo prejeli za vsakega otroka 36 lir dnevno, oz. 900 lir mesečno. Zavarovalci s tremi otroki 40 lir, oz. 1000 lir mesečno za vsakega otroka. Na ta način je otroška doklada za vsakega otroka tem večja, čim več otrok zavarovane družine. Tako na primer bo zavarovane, ki ima pet otrok prejela mesečno za vsakega otroka 1.200 lir, oz. za vseh pet otrok skupaj 6.000 lir mesečno. Zavarovane, ki vzdržuje 8 otrok, bo prejela skupaj 12.000 lir otroških doklad, kar pomeni, da se bodo njegovi dohodki znatno povečali.

Zgoraj navedeni pravilnik dokazuje veliko skrb ljudskih oblasti vršiti. Ostal je nedokončan in zapuščen.

Občinski gozd, ki je bil zelo obsežen in bogat, so posekali in prodali vse, kar se je dalo. Vaščanom so seveda obljubili, da jim bodo popravili in zgradili na novo to ali ono stvar, a vse to so bile le obljube.

Ker je ljudstvo vztrajalo in neprestano trkalo na občinska vrata, je občinska komisija za javna dela predlagala, naj bi vzeli posojilo v banki in da bi se vse družine s podpisom obvezale odplačevati posojilo v obrokih. Seveda morstu ni duha ne sluha, vodovod je za tak, kakor smo že omenili. Kam je šel tvoj denar? Čest ne popravljajo, vodovoda tudi ne. Sploh gre vse za silo naprej, medtem ko se ožji občinski odbor do brodušno smehlja in daje vsem prosičem le obljube in upanja na boljše čase.

BRDO

V mnogih vaseh Slovenske Benečije, kjer so prišli na površje demokratski kandidati, se pritožuje naše ljudstvo, da se ne morejo gospodarsko dvigniti, ker nimajo sposobnih mož, da bi se zanj zavzeli.

Ena izmed teh vasi je Brdo, ki leži v Turski dolini nedaleč od Tarcenta in kjer imajo za župana gospoda Bottoia Luigija, bivšega zelo zavednega fašista. Ni treba posebej omenjati, da vlada revščina in brezposelnost in da občinske oblasti ne morejo razrešiti mnogih važnih problemov. Tako so v Sedlišču, ki spada v brdsko občino, začeli graditi vodovod, katerega pa ne morejo do

Mladinska konferenca v Solkanu

V nedeljo 5. t. m. je bila v dvorani DAPPS-a v Solkanu okrajna predkongresna konferenca SKOJ-a in LMS.

Mladina se je na to konferenco, na kateri so izvolili delegate, ki bodo na IV. kongresu jugoslovanske mladine zastopali Goriško, dolgo in temeljito pripravljala. Brez dvoma je bil najbolj delaven mladinski aktiv na Lokvah, ki je sprejel in izvršil številne obveznosti.

Med drugim so sklenili, da bodo poskrbeli za otvoritev združnega doma v novembru, kar se je v resnici tudi zgodilo, dalje da se bo vseh 26 mladincev vpisalo v drugo, da se jih bo 75 odst. vključilo v mladinski pevski zbor, da bodo tesno sodelovali s ostalimi množičnimi organizacijami itd.

Mladina iz Podsobotina je prav tako prevzela razne obveznosti. Sklenili so, da bo napravil vsak mladinec do kongresa po 10 ur prostovoljnega dela pri združnem domu, pospešil bodo študij za izpopolnitev svoje izobrazbe, uredili in izboljšali svojo knjižnico itd. Prav tako so bili aktivni mladinci v Vojšici na Krasu in po mnogih drugih krajih goriške pokrajine.

Na nedeljsko konferenco so prišli zastopniki iz vseh krajev svobodne Goriške. Na programu je bil referat o nalogah ljudske mladine, ki mu je sledila živahna debata. Sledilo je poročilo o tekmovanju za IV. kongres, razprava o bodočih nalogah osnovnih organizacij in izvoljenih je bilo sedem kandidatov, ki se bodo v imenu Goričanov udeležili kongresa jugoslovanske mladine.

S teniskim igriščem ne bo nič

Neka skupina goriških ljubiteljev tenisa je že dalj časa gojila željo, da bi si uredili v našem mestu primerno teniško igrišče in pripravili mlajšim mladencem in mladenci, ki sedaj brezposelno pohajajo po korzu ali pa posedajo in zehajo po kavarnah, da bi se tudi oni malo več poznali za ta lepi in zdravilni sport. Zadnje čase se je tej skupini posrečilo dobiti nekoga, ki je pripravljen založiti potrebni denar in tudi načrt, ki obsega tri igrišča in lepo stavbo, je že izdelan.

Določili so, naj bi bilo igrišče urejeno na prostoru za italijansko gimnazijo ob ul. XX. Settembre, kjer je primerno zemljišče. Si je državna last in bi država ne imela nič proti temu. Toda naenkrat je prišla neka druga nepredvidena ovira. Tehnični občinski urad neče dati dovoljenja za izvršitev načrta, ker pravijo, da bodo najbrže uporabili ta prostor za bodočo gradnjo nove realne gimnazije. Poborniki teniškega igrišča pa vidijo, da te gimnazije ne bodo zgradili, če najmanj deset let in zato bi lahko ta čas uredili na tem zemljišču svoje igrišče. Obenem pravijo, da bi s tem delom olajšali brezposelnost v mestu, ker bo stala vsa naprava s poslopijem vred okrog 5 milijonov in bodo zaposlili precej delavcev. Sedaj pričakujejo, da bo župan dr. Bernardis interveniral pri tehničnem uradu za ugodno rešitev.

ALI PODPIRAS SLOVENSKI NAPREDNI TISK?

enem se ob tem prav iskreno zvaljujejo vsem dobrotnikom, ki so s svojimi prispevki in delom pomagali pri tem Miklavževem obdarovanju. S svojo pridnostjo pa bodo dokazali Miklavžu, da so vredni njegovih daril in upajo, da bo prihodnje leto tudi njih obiskal.

Delo razmejivne komisije

Jugoslovansko-italijanska razmejitvena komisija je pridno na delu za dokončno določitev nove meje. Včeraj je zopet prišla jugoslovanska komisija preko goriskega bloka na italijansko ozemlje in sklenila, da pustila zunaj naslonjeno ob dneve. Ko pa se je po končanem delu vrnila iz urada, ni bilo kolesa več nikjer.

Socialna zakonodaja v Istrskem okrožju

Izvršni odbor za Istrsko okrožje je na seji dne 9. t. m. sprejel pravilnik o izplačevanju otroških dokladov.

Skupščina Istrskega okrožja je 14. 9. 1947 dala pooblastilo izvršilnemu odboru, da prouči vprašanje družinskih dokladov ter izda v to svrhu poseben pravilnik. Upoštevanje dohodke zavarovanja za otroške doklade, je izvršni odbor imel dve možnosti: priznati doklade širšemu krogu upravičencev, ali pa pustiti dosežanih krog upravičencev neizpremenjen ter povečati zneske dokladov.

Glede na gospodarski preokret v našem okrožju ter vedno večjo možnost zaposlitve žen - saj vsak dan bolj občutno pomanjkanje delovne moči - je ljudska oblast smatrala, da je treba izdatneje podpreti družine s številnimi otroki, medtem ko je treba pospeševati vstopanje žen v delovna razmerja. Le na ta način je možno zagotoviti za bodoče plansko leto zadostno delovno silo ter istosamo nuditi vso pomoč družinam z več otroki.

Z najskromnejšim darilom bomo lahko napravili veselje istrskemu otroku

Za božično otrok so darovali Perini Giovanni 100, Braico Mario 100, Jerman Carlo 50, Delise Giuseppe 50, Cavalli Alcide 100, Siroti Bruno 50, Mondo Sergio 100, Pugliese Mario 50, Benčić Jozo 100, Furlan Natale 50, Moratto Marino 50, Marchesan Bruno 50, Delise Remigio 50, Beltrame Ederio 50, Felluga Aredio 50, Vascotto Mario 50, Moratto Luciano 50, Ravallico Lionello 30, Perini Leonardo 100, Gorella Emilio 30, Bestjak Romeo 50, Kocjančič Anton 100, Zudic Ottavio 50, Kleva Franc 50, Vivoda Mario 50, Sabadin Jožef 100, Musenčič Marco 50, Bonin Julij 50, Urbanac Rozina 50 - Iz krojačnice: Ziganje Ada 100, Božič Elvira 50, Furlani Zita 50, Zupančič Ela 50, Bertoki Angela 50, Medica Fioreta 30, Božič Dora 100, Purgar Marcella 40, Apolonis Ersilia 30, Roje Viktorija 25, Primožič Albina 25, Apolonis Giuliana 50, Pečar Roža 50, Apolonis Ida 50, Novel Lino 20, Gobo Marino 50, Coslan Palma 20. - Glavna mlečarna v Kopru: Pirjavec Karlo 300, Spangher Gina 200, Chermaz Silvo 150, De Vecchi Marta 150, Gugnar Ermirino 100, Umek Norma 100, Degrassi Costante 100, Burlin Nikolaj 50, Delise Elvino 50, Degrassi Bruno 100, Morgan Rafael 200. - S seznanom nadaljujemo jutri.

Učiteljice, ki so še lani kopale zemljo

Ustanovitev nove šole na Skofiji v jugoslovanski ozi je zelo razburila nekatere učiteljice na stari škofijski sili. Pravijo, da se jim smilijo otroci, ker bodo moralno hoditi v šolo k učiteljicam, ki so še lani kopale zemljo. Tem gospodičnam učiteljicam v pojasnili, da so naše učiteljice poučevale že tedaj, ko se nekatere še gredli v okupatorjevi milosti v Ljubljani in drugod.

Naše učiteljice pa so že tedaj posredovale znanje primorski mladinci iz neselne ljubzni do nje, ne kot krutoborka, v neprestani nevarnosti, da jih izdajo podobni ljudje, kot na primer tiste osebe, ki dajejo danes take izjave. Zaradi svojega delovanja med mladino so te naše učiteljice tudi padle pod okupatorjevi meči. Naj služi za to samo primer Vatovec Elvira iz Čezarjev, čeprav imamo številne take primere.

Kar se tiče sposobnosti, je vrsta na vas, gospodičine, da jih dokaže, ne kot krutoborka, v neprestani nevarnosti, da jih izdajo podobni ljudje, kot na primer tiste osebe, ki dajejo danes take izjave. Zaradi svojega delovanja med mladino so te naše učiteljice tudi padle pod okupatorjevi meči. Naj služi za to samo primer Vatovec Elvira iz Čezarjev, čeprav imamo številne take primere.

Gradnja ceste Šmarje-Nova vas

Dela za gradnjo ceste Šmarje-Nova vas so se znova pričela. Mladinska delovna brigada »Branko Babič«, katera je nastanjena v bližini Koštoboni, je na delu že 30. novembra t. l. Prva dva dneva so mladinci te brigade urejevali prostore, kjer so nastanjeni, in pripravljali vrta za kuhanje. Od 3. do 7. decembra pa delajo na cesti. Do sedaj so bili zaposleni z izkopavanjem zemlje in kamenja, katerega odvažajo 20 do 110 metrov daleč.

Uspehi prvih petih delovnih dnevov so naslednji: s 1.886 urami dela so izkopali in odstranili 244 m³ zemlje in kamenja. Ker jih poznamo kot vztrajne delavce, smo prepričani, da bodo nadaljevali v tem tempu započetih delo.

Roparska trojica pod ključem

Napadalci gosulničarke Zorzenon, kateri so odnesli 70.000 lir, so priznali zločin

Poročali smo ob svojem času, da sta dva neznanca 25. novembra zvečer napadla v njenem stanovanju lastnico gosulničarke »Gyras« gospo Ursulo Zorzenon, vdovo Picul. Na podlagi podatkov, ki so jih policaji dobili od neke ženske, so začeli takoj s poizvedovanjem. Sumnja policije je padla takoj na bivše člane znanolpe Picciulin in zato so aretirali ter pridržali v zaporu 22letnega Repeza Alda iz ul. Scuola Agraria 15, 21letnega Nunin Silvana iz ul. Blaserna 8 in 28letnega Pelizon Itala iz ul. Scuola Agraria 15.

Zaslišanja teh treh sta vodila komisar dr. Ferris Alfio in brigadir Camerini Odo. Spočetka so trije tički tajili vsako krivdo. Ker so pa pozneje zašli v protislovje, so končno priznali, da so oni izvršili omenjeni rop.

Za 24. septembra sta Repeza in Nunin sklenila, da bosta poiskala gosulničarko Zorzenon, ko se bo vrnila iz gostilne domov in jo bosta napadla v ul. Cadorna. Vedela sta, da nosi v svoji torbici precej denarja in hotela sta se ga polastiti. Ker pa je bila ta večer z gosulničarko tudi njena služkinja in se neki moški, napada nista mogla izvršiti in sta ga prelozila na drugi dan.

Naslednji večer okrog 21. ure sta se prikradla v njeno stanovanje, potem ko sta preskočila žično ograjo dvorišča in se skrila v stanovanju. Ta večer sta vzela s seboj tudi Pelizona, ki je stražil na cesti, da bi kdo ne prišel. Ko je Zorzenonova prišla v kuhinjo, jo je Repeza zagrabil od zadaj in jo stisnil za grlo, da bi ne mogel vpiti. Po izvršenem ropu so vsi trije pobegnili po ul. Brigata Pavia, kjer so v begu odvrgli torbico in bančene knjižice, ki so bile v njih, dočim so denar pridržali in si ga drugi dan razdelili na nekem polju v bližini ul. Lunga.

Nunin in Repeza sta tudi obdožena, da sta 16. oktobra t. l. kradla v stanovanju mesarja Turus Evarista na Salita Monte Verde 6, kjer sta odnesla več dragocenosti. Pri preiskavi so našli policaji žensko uro, moško uro, šest srebrnih žlic in dve zlati verižici.

Policija nadaljuje s preiskavo, da bi ugotovila, če so ti trije zagrešili še druge tatvine.

Brezvestni peki

Pred časom je goriška prefektura za kaznovala nekatere peke, ker so prodajali kruh, ki je imel v sebi preveč vode ali pa druge primene, ki nimajo nič skupnega z moko. Kljub temu pa sedaj po nekaterih pekarijah zopet prodajajo neuzetih kruh, ker vsebuje preveč vode in se zato prehitro skuvari. Ljudje se pritožujejo nad špekulanti, ki jim ni do zdravja mešanov, samo da pridobe nekaj gramov na teži. Zato je potrebno, da se predpostavljene organi malo pobrigajo za to zadevo in napravijo pri peklih večkrat kontrole.

Zahvalna brzojavka maršala Tita

Okrožni odbor Enočnih sindikatov za čono B v Kopru je prejel od tovariša Tita brzojavko naslednje vsebine:

»Priročno se vam zahvaljujem za vašo, ki ste mi jih poslali o priliki praznika dne 29. novembra.

Predsednik VLAJ in maršal Jugoslavije Josip Broz Tito.

Za poživitev in pomladitev Kopra

Ze od osvoboditve sem ni bilo za olepšavo mesta skoro nič napravljene, ker je bilo potreba reševati druga veliko bolj preta vprašanja. Vsi mestni vrtni in nasadi so bili v zanemarjenem stanju. Zivne meje, ki so služile za obrambo pred nezvoženimi in za lepoto neobčutljivimi »ljudmi«, so postale navadno grmovje. Le na trgu Brollo je bilo lani obrezano lepotočno dreveje, ki daje gotemu zidovju še skoro prestarah palač nekaj življenja.

Te dni pa dva izkušena vrtnarja prekopavata in čistata vrtove in nasade po mestu. Obnavljata in obrezujeta žive meje, da bodo prihodnje pomlad poglne živo zelena, pleveča in globoko prekopavata zemljo, da bo pomlad lahko sprejela raznovrstne sadike cvetic, katere bodo spremenile sedanje za zanemarjeno lice mestu.

Tovariša sta oba že v letih, toda to delo jima je pravi užitek. Pogovarjata se, kako bosta poskrbela, da bodo vse lehe res posejane in obsejane s cvetjem in okrasnim zelenjem. To delo ju nekako pomlaja in krepi. Tudi onadva čutita, da bo pomlad prinesla novo življenje v mesto, zato ne štedita znojca. V zadoščanje jima je, ko vidita, kako ju mimoidajo opazujejo. Njuno delo bo marsikatero gaskobljeno delo in počitka željnega meščana razvedrilo, ko bo opazoval razvijajoče se zelenje in cvetje, kateremu pripravljata ugoden teren že sedaj, v jeseni.

Vsi prebivalci Kopra, ki občujejo lepoto cvetja in zelenja, so zadovoljni, da bo mesto vsaj na fistihi delih, kjer si zelenje utira pot med starodavno zidovje, nudilo odpočitke ošesu in duši ter odobravajo ukrep vodstva mestnega LO, ki je poskrbelo za rešitev tako potrebne vprašanja.

Stara ljudska rečenica, ki pravilni življenja brez zelenja in cvetja, je tudi v tem primeru prišla do veljave.

Sindikalizem v Umagu

Sindikalno gibanje se razvija tudi v Umagu prap lepo. V njegovi komunalni sekciji sta bila medtem osnovana dva sindikata in sicer kmečki sindikat v Valci in sindikat pristaniških delavcev v Umagu samem. Oživljena je bila tudi sindikalna podružnica tovarne Arigon in ribiški, obe zopet v Umagu, kjer sta bivša predsednika in tajnika do nedavna sobotirala, nato pa pobegnila v Trst pod okrilje reakcije.

V Savudriji, Petroviji, Segetu, Umagu, Mornu, pri Arrigionju in Umagu, pri ribičih isto tam, dalje v Materadi, Valci in pri Sv. Mariji na Krasu so imeli po dva masovna sestanka. Razveseljivo je še to, da so vsi te sestankov udeležili tajnik komunalne sekcije in nekateri odborniki. Na ta način imajo stalne stike s podružnicami in vedo sproti za vse njihovo delovanje.

Komisije za delo so bile osnovane pri odborih v podjetju Arrigion, pri podružnici ribičev, pri kmečki in meščanski podružnici v Umagu in pri kmečkem sindikatu v Savudriji.

Clani sindikatov so vestno sodelovali pri obnovi, gradnji združnih domov in sole v Mornu. Prav tako so sodelovali pri organiziranju gospodarske razstave v Kopru.

Ključki kmetijskega kongresa

Kakor smo že poročali, bomo pričeli z jutrišnjim dnevom objavljati vrsto poučnih kmetijskih člankov pod gornjim naslovom.

Pobegi

Mladina postavlja spomenik padlim borcem

Ljudstvo Istrskega okrožja se v veliko hvaležnostno spominja tistih borcev, ki so dali vse za osvoboditev. Veliko vasi je že postavilo lepe spomenike tem svojim najboljšim sinovom. Ti spomeniki so zgornje priče, koliko je bilo žrtvam in trpljenju, predno je lačeno in zatirano ljudstvo svobodno zadialo.

Prav v teh dneh je mladina naše vasi prevzela delo za postavitve tepega spomenika vsem tistim partizanom, ki jim je bila svoboda več kot lastno življenje. Po besedah našega največjega pesnika Prešerna: »Manj strašna noč je v črne zemlje krilil, kot so pod svetlim soncem snili dnovi, ki so jih velji za svoj borbeni program, so iz velike navezanosti na svojo tlačeno in zatirano Istru odšli v gozdove med borce za lepšo prihodnost, za lepši in novi svet in tam z največjo žrtvijo potrdili to svoje pričevanje. Pad

Ivan Cankar

SOCIALISTIČNI PREDAVATELJ V TRSTU

Dvajset let in več po Cankarjevi smrti so se slovenski literatje pripravili, ali je bil Cankar pripadnik njihovega ali nasprotnega političnega tabora. To vprašanje je dobivalo spekulantsko ozadje, ker političnim glavarjem, delodajalcem meščanskih literatov, ni slo za Cankarjevo umetnost in njegove nazore, temveč za korist, ki bi jo utegnili imeti ta ali ona politična stranka od Cankarjeve zapustine. Vsi so izmenoma začeli ceniti pisatelja, ki so mu za njegovega življenja želeli najhujše, in so mu sedaj odpustili vse njegove grehe. Privojstvo so si ga hoteli klerikalci in liberalci. Klerikalci so bili zelo pretkana in so svoje osvobodilne ideološke utemeljevali, če da je bil Cankar katoličan, čer je to forma, v kateri se religiozno izražala naša zemlja in je torej njej potrebna in prava. Klerikalna založba, ki je izdala Cankarjeve zbrane spise, je želela, da urednik pokatoličani našega največjega pisatelja, kolikor je mogoče sprito nasprotnih Cankarjevih izjav in pričevanj sodobnikov. Naprednjaki so ga terjali zase in so poudarjali Cankarjevo svobodnost in naprednost, skrivajoč seveda, da je bil glavni Cankarjev udarec namenjen maledonstvu, pahljenu naprednjanstvu, nenajeti liberalni politiki in hinavščini v javnem življenju. Ki so jo podpirali razen spekulantskih klerikalcev posebno liberalni rodoljubi in filistri iz doline sentflorjanske. Na vsa ta zavijanja in maliciozne ali odojno odgovoril najsvoobodnejši tedaj kritič Josip Vidmar, ki je takole utemeljil Cankarjev odnos do političnih sil v slovenski družbi: »Socializem je predvsem družbeno gibanje. Kot tako je v prvi vrsti akcija. Poglavitna dolžnost človeka, ki hoče biti socialist ali komunist, je dejansko sodelovanje pri pripravljanju prevrata ali prevredbe družbenega reda... Cankar se je javno priznaval k socializmu. Že to je v pokretu te vrste aktivno sodelovanje... Mimo tega se je udeleževal življenja v socialno-demokratski stranki in je bil celo njen kandidat za državni zbor. S tem je docela izpolnil poglavito zahtevo socializma... In če socializem danes Cankarja šteje za svojega, ima do tega pravico.« (1932). Jasneje je določil Cankarjevo mesto v slovenski kulturno-politični zgodovini Sperans-Kardelj v svoji knjigi o slovenskem vprašanju.

ZUPNIK: »ČE VAM MOREM KAJ USTRECI, LJUBA ZENA — IZPIJTE KOZAREC VINA. TO JE VSE.« (PRIZOR IZ DRUGEGA DEJANJA KRALJA NA BETAJNOVI V UPRIZORITVI SNG V LANSKI SEZONI. ZUPNIK: JUST KOSUTA; LUZARICA: EMA STARCEVA; KANTOR: MILAN KOSIC)

»Kot socialist je Cankar v začetku leta 1907 sprejel kandidaturu svoje stranke pri državnozbornih volitvah, začel v aprilu pisati v socialistični dnevnik »Rdeči prapor« in nastopil kot socialistični govornik. Že dolgo je pripadal socialistični stranki idealosko. Ko pa je izšel zakon o splošni in enakoli polni pravici, je hotel tudi on posesti v politično življenje. V Ljubljani mu je politični gonor dobro uspel. Rekel je, da se je »jasnim pričanjem pridružil socialni demokraciji; komur je do prave svobode in do prave kulture, do stori isto.«

Cankar je smatral Trst za največje slovensko proletarsko središče in — s Tavčarjevimi besedami — »za pljuča Slovenije«. Vedel je, da je to pristajališče najbolj dostopno socialističnemu gibanju in da je tu treba povedati misli, ki bodo ste šrom po Sloveniji in ki jim bo prisluhnil ves sloven-

ski delavski razred. Zato je kot socialistični kandidat rad prišel v Trst, kjer je 24. in 25. aprila 1907 govoril o slovenskem ljudstvu in slovenski kulturi. Predaval je v Ljudskem odru tržaške delavskega doma.

V tem predavanju je Ivan Cankar »ob tem viharnem času«, ko se nikdar ni bilo toliko »klavrnega besedičenja o narodu in narodnosti, o ljudstvu in o kulturi, ocmil ednjanski položaj slovenskega ljudstva in obošil sistem, po katerem se je ljudstvo dozaj držalo v duševni temi« (Besede Rdečega prapora). Tržaški naprednjaki so seveda agitirali proti Cankarjevemu predavanju, saj je bil v živem spominu nedavna tolna polemika med Cankarjem in Rdečim praporom ter disidentni ljubljanski narodno-naprednjaki stranke in njihovimi listi. Orazo je bilo seveda napeto, ker so bile volitve pred vrati. Liberalci so uničevali

narodnjak, ki bi mojih besed ne razumel, naj se oglasi, in blagohotno mu dom razloži, kar je treba.« Tisti večer pa je pristopil k diplomiranim in učenim narodnjakom star delavec in rekel: »Kaj, tega moža, pravilo, da ne razumemo? Proti nenajeti politiki tržaških nacionalistov je Cankar mogočno poudaril idejo Zedinjene Slovenije, kakor v govoru »Očiščenje in pomlajenje«, ki ga je imel v Trstu enajst let pozneje. Očital je, da so »tržaški narodnjaki vrli Zedinjeno Slovenijo v morje adrijanskega«. Kot »ponižen slovenski pisatelj in vseslovenski socialist« je trdo udaril po politiki naših »kulturno-političnih slamozecev« (Izraz Rdečega prapora). O socialističnem programu v narodnem vprašanju je rekel, da bodo socialisti ostali vseslovenski, kakor so bili doslej, in da se bodo trdno držali narodne avtonomije, ki pa ne bo obsegala samo tržaško okolico, temveč

je žakalo ljudstvo. Med njima »brezmejno širok, brezdanije globok prepada«, ki ju loči. Nato je govoril o potrebi kulture za ljudstvo, ki »mora biti deležno vseh sadov s tistega drevesa, ki so ga kulturni tlačani za svoje nevaležne gospodarje« sadiji ter ga gnojili s svojo srčno krpjo. Predavanje je zaključil s pogumno besedo, ki dokazuje, kako globok je bil Cankarjev socializem in kako dalekoviden je bil njegov politični pregled: »Edina pot je boj ljudstva, brezobziren boj, dokler ne pade poslednja barikada, dokler ni dosežen poslednji cilj. Boj za popolno socialno in politično osvobodjenje — zakaj brez socialne in politične svobode je nemogoča kulturna svoboda. Dokler do ljudstva suženj družbe, suženj tega anonimnega naroda — dolje bo tlačanila, dolje bo brezpravna in ponižana tudi duševna kultura. Boj za osvobodjenje ljudstva je kulturni boj — in kdor ta boj obrekuje, kdor mu postavlja nevidne cilje, je sovražnik ljudstva in sovražnik kulture.«

Dvorana je bila oba večera polna, tržaški delavci in napredni izobraženci so govornikova izvajanja odobrvali. Tako je Cankar kot politik doživel lep uspeh, čeprav ni bil blestel govornik.

Prihodnje leto — 21. in 22. maja 1908 — je prišel ponovno v Trst. Govoril je o Trubarju in Trubarjevih slovenskih ter o slovenski književnosti. 14. oktobra 1910 je predaval v Trstu o umetnosti in ljudstvu, nato pa o isti stvari še v Gorici. 5. oktobra 1912 je govoril o Antonu Aškercu in njegovi dobi.

Zadnje leto svojega življenja, ko se je svetovna vojna držala koncu in ko je bilo jugoslovansko vprašanje na dnevnem redu, je Ivan Cankar spregovoril v Trstu 20. aprila 1918 o »občiščenju in pomlajenju«. To predavanje je ob enem povzročilo tudi Cankarjevo nasprotovanje proti staremu vodstvu socialno-demokratske stranke glede politično-organizacijskih stališč in narodnega vprašanja. Predavanje je bilo zelo zgoščeno, pesniško, polno misli, toda marsikaj je moral povedati po ovinkih, med vrsticami, približno tako, kakor je izražal svoje misli v Podobah iz sanj. Toda kljub temu se je »politični komisar večkrat vmešal in prekinil govornika.

O slovenskem narodnem vprašanju je govoril Ivan Cankar že 12. aprila 1913 na shodu v Ljubljani, ki je ostro obsodil »jugoslovansko ilirstvo« in pribil, da je jugoslovanski problem »ciklusi političnih problemov, »problem razkosnega plemenca, ki se v življenju človeštva ne more uveljaviti, dokler se ne združi v celoto«. V aprilu 1918 je govoril med tržaškimi proletariatom. Ko se je v Rusiji pripravljala proletarska revolucija in ko je šla imperialistična vojna h kraju, največji slovenski pisatelj in najvidnejši zastopnik

slovenske kulture: »Na teh od solz in krvi bogato pognojenih tleh si bodo zgradili stoini in vruki svetlejši, lepši dom, ki si ga bodo uredili po svoji trpljenju vzkiplati volji po svobodi, v novih spoznanjih dozorelem razumu... Vsa zase se je pričel zavedati zmot in zabod preteklosti, se je s skrbo in strahom, toda hkrati z vero in upanjem zagledal v prihodnost, začel si meriti novo pot — sebi, otrokom in unukom.«

Ivan Cankar je v zadnjem letu življenja trdno verjel, da se bo slovenski narod vzdignil »iz ponižanja, iz hlapčevanja, iz sramote in bede... v novo, svetlo življenje, očiščenje in pomlajenje.«

Jasnovidno je napovedal, da bo morala iziti iz vrst delavskega razreda občistena in pomlajena proletarska partija, ki bo rešila narodno in socialno vprašanje, ker je reformistično vodstvo socialno-demokratske stranke izdalo interese naroda.

M. RAVBAR

Stajerski pesnik krepih balad in romanc, ki se je iz ljubezni do svobode vestu in mišljenja odvedal duhovskemu stanu in se postavil v prve vrste bojevnikov za napredno miselnost, je moral biti za vso mladino privlačen, zanimiv pojav, posebno pa za takega mladega borca, kakršnega se je izkazal Cankar v svojih pesmih. Prva in edina Cankarjeva pesniška zbirka Erotika je v svoji celoti ena sama visoka pesem, zapeta v znamenju take svobode vesti in mišljenja, kakršne niti Aškerc ni poznal. Učenec je pozneje preokoli učitelja in je tudi mahnil po učitelju, ko se mu je zdelo, da ni mogoče več ne za njim ne z njim.

Poslej se je boril Cankar večinoma v prozi. Crstice, povesti in drame rišejo slovensko življenje njegove dobe in mečejo v vse kote tega življenja jarko in včasih jedko luč ostrega Cankarjevega duha, ki je brezobzirno obsojal, kar je bilo nezadržno in nekulturno. Njegovi sodobniki so se včasih spogledovali, nekateri so trdili, da ga je težko ali celo nemogoče razumeti. Vendar ga to ni spravilo za začrtane poti; kvečjemu je podžgalo njegovo satiro. Vmes je pisal kritične in polemične spise, ki so izražali njegove misli z nedvoumno jasnostjo in brezobzirnostjo. V članku o Aškercu je n. pr. povedal o poeziji: »Če v poeziji ni nobenega napredka, če je samo še nerodno pehanje in beganje za stariimi vzori, tedaj je gotovo nepotrebna. Pozneje se pritožuje, da Aškerc ne pozna dekadence, Cankar odklanja Hribarjeve »povečice« in jalove pajkove kritike neuspelih zbirk. Sklepa iro-

nično: »Tako bomo v svetem miru in ganljivem soglasju še dalje hribarili in pajkovali.«

O naprednosti in večnem razvoju v življenjski borbi priča najzgovorneje, kar je Cankar povedal o Dragutinu Ketteju, govorniku o njegovi netrdnosti in negotovosti: »Na prvi pogled bi se videlo, da ni bilo pozneje v njem nič trdnega in gotovega; ali trdnega in gotovega ni v nobenem resnično izobrazbenem človeku nič. Opazuje in poskuša, tehta in

nično: »Tako bomo v svetem miru in ganljivem soglasju še dalje hribarili in pajkovali.«

O naprednosti in večnem razvoju v življenjski borbi priča najzgovorneje, kar je Cankar povedal o Dragutinu Ketteju, govorniku o njegovi netrdnosti in negotovosti: »Na prvi pogled bi se videlo, da ni bilo pozneje v njem nič trdnega in gotovega; ali trdnega in gotovega ni v nobenem resnično izobrazbenem človeku nič. Opazuje in poskuša, tehta in

nično: »Tako bomo v svetem miru in ganljivem soglasju še dalje hribarili in pajkovali.«

O naprednosti in večnem razvoju v življenjski borbi priča najzgovorneje, kar je Cankar povedal o Dragutinu Ketteju, govorniku o njegovi netrdnosti in negotovosti: »Na prvi pogled bi se videlo, da ni bilo pozneje v njem nič trdnega in gotovega; ali trdnega in gotovega ni v nobenem resnično izobrazbenem človeku nič. Opazuje in poskuša, tehta in

nično: »Tako bomo v svetem miru in ganljivem soglasju še dalje hribarili in pajkovali.«

O naprednosti in večnem razvoju v življenjski borbi priča najzgovorneje, kar je Cankar povedal o Dragutinu Ketteju, govorniku o njegovi netrdnosti in negotovosti: »Na prvi pogled bi se videlo, da ni bilo pozneje v njem nič trdnega in gotovega; ali trdnega in gotovega ni v nobenem resnično izobrazbenem človeku nič. Opazuje in poskuša, tehta in

nično: »Tako bomo v svetem miru in ganljivem soglasju še dalje hribarili in pajkovali.«

O naprednosti in večnem razvoju v življenjski borbi priča najzgovorneje, kar je Cankar povedal o Dragutinu Ketteju, govorniku o njegovi netrdnosti in negotovosti: »Na prvi pogled bi se videlo, da ni bilo pozneje v njem nič trdnega in gotovega; ali trdnega in gotovega ni v nobenem resnično izobrazbenem človeku nič. Opazuje in poskuša, tehta in

nično: »Tako bomo v svetem miru in ganljivem soglasju še dalje hribarili in pajkovali.«

O naprednosti in večnem razvoju v življenjski borbi priča najzgovorneje, kar je Cankar povedal o Dragutinu Ketteju, govorniku o njegovi netrdnosti in negotovosti: »Na prvi pogled bi se videlo, da ni bilo pozneje v njem nič trdnega in gotovega; ali trdnega in gotovega ni v nobenem resnično izobrazbenem človeku nič. Opazuje in poskuša, tehta in

nično: »Tako bomo v svetem miru in ganljivem soglasju še dalje hribarili in pajkovali.«

O naprednosti in večnem razvoju v življenjski borbi priča najzgovorneje, kar je Cankar povedal o Dragutinu Ketteju, govorniku o njegovi netrdnosti in negotovosti: »Na prvi pogled bi se videlo, da ni bilo pozneje v njem nič trdnega in gotovega; ali trdnega in gotovega ni v nobenem resnično izobrazbenem človeku nič. Opazuje in poskuša, tehta in

nično: »Tako bomo v svetem miru in ganljivem soglasju še dalje hribarili in pajkovali.«

O naprednosti in večnem razvoju v življenjski borbi priča najzgovorneje, kar je Cankar povedal o Dragutinu Ketteju, govorniku o njegovi netrdnosti in negotovosti: »Na prvi pogled bi se videlo, da ni bilo pozneje v njem nič trdnega in gotovega; ali trdnega in gotovega ni v nobenem resnično izobrazbenem človeku nič. Opazuje in poskuša, tehta in

nično: »Tako bomo v svetem miru in ganljivem soglasju še dalje hribarili in pajkovali.«

O naprednosti in večnem razvoju v življenjski borbi priča najzgovorneje, kar je Cankar povedal o Dragutinu Ketteju, govorniku o njegovi netrdnosti in negotovosti: »Na prvi pogled bi se videlo, da ni bilo pozneje v njem nič trdnega in gotovega; ali trdnega in gotovega ni v nobenem resnično izobrazbenem človeku nič. Opazuje in poskuša, tehta in

Oton Župančič

Ivanu Cankarju

12. decembra 1918

«KAKO RAZLOŽITI MIRNO PO VRSTI DRUGIM, KAJ SMO IZGUBILI S TEBOM? IN DA MI JE DANO VSE POVEDATI, ALI BI ME RAZUMELI DANES, KO SO MISLI OBRNJE NE NAVZVEN IN JE SVET NOTRANJOSTI IN SANJ SKORAJ POZABLJEN. ODMAKNJEN IZ ZAVESTI KOT NEKAJ DALJNEGA, TUJEGA VSEMU STREMLJENJU TEGA VIHARNEGA CASA.»

ZAKAJ TI SI BIL CLOVEK NOTRANJOSTI IN SANJ. PRI NAS PA SI SE VEDNO NISMO V SVESTI, DA UMETNIKOVE SANJE NISO SANJARJE, PUHLE, V ZRAKU VISECE, NEGO DA SO POSLEDNJE RESNICE IN NAJGLOBLJA MODROST, DO KATERE MORE NAROD PRONIKNITI IN DA SO NJEGOVE SLUTNJE, CE SE TAKO MOTNE, KOMAJ OD DALECE UZRTE, Z JECLJAJOCIM JEZIKOM IZRECENE, PRAV TAKO ZANESLJIVE VARNICE V BODOČNOST, KAKOR VSI DRUGI KAZIPOTI CLOVESKEGA DUHA.»

NAPREDNOST IN BORBENOST V IVANU CANKARJU

Ivan Cankar se je boril predvsem na treh področjih: v slovu kot pisatelj, v narodnih vprašanjih kot Slovenec, v družbenih vprašanjih kot prepričan socialist. Dva lista v štiripredstreljni naši moderne, Kette in Murn, sta zvenela s 23 in 22 leti. Ivan Cankar je živel dvakrat delj in je dočkal 42 let. Tudi on je umrl razmeroma mlad. Vendar obsega njegovo slovestno delovanje 25 let ali četrto stotletja in je dalo Slovincem v njegovih zbranih spisih 20 zvezkov takih slovestnih del, kakršnih dotlej niso imeli. Po obsegu nadkrijuje Cankarjevo delo vse druge slovenske pisatelje. Kdor se je v to delo pogledal, bo rad priznal, da presega vse druge slovenske pisatelje tudi po vsebini, in to predvsem zaradi Cankarjeve naprednosti in borbенosti.

Narodno-osvobodilna borba pomeni borbo za naučno osvobodjenje. Ta borba v Cankarjevi dobi ni bila krvava, razen na koncu, med prvo svetovno vojno, vendar pa je bila silno trda in huda. Cankar jo je bil po svoje, z ostrino svojega govorničnega peresa.

V slovestu se je boril Cankar zoper zastarelost in reakcijo, za novo obliko in novo vsebino. Slovestna zgodovina poroča, da se je učil pri Gregorčiču in Prešernu in da se je po Levčevem priporočilu posebno navdušil za Aškerc. Prešeren ga je moral nikati s svojo estetsko dovršenostjo, Gregorčič s svojo jezikovno ubranostjo in zvočnostjo, Aškerc pa s moško, jedrnatostjo odločnosti in v svojim svobodoljubjem. Saj pravi sam: »Njegove pesmi o svobodi vesti in mišljenja so se oglasile kakor bojna fanfara.

Ivan Cankar se je boril predvsem na treh področjih: v slovu kot pisatelj, v narodnih vprašanjih kot Slovenec, v družbenih vprašanjih kot prepričan socialist. Dva lista v štiripredstreljni naši moderne, Kette in Murn, sta zvenela s 23 in 22 leti. Ivan Cankar je živel dvakrat delj in je dočkal 42 let. Tudi on je umrl razmeroma mlad. Vendar obsega njegovo slovestno delovanje 25 let ali četrto stotletja in je dalo Slovincem v njegovih zbranih spisih 20 zvezkov takih slovestnih del, kakršnih dotlej niso imeli. Po obsegu nadkrijuje Cankarjevo delo vse druge slovenske pisatelje. Kdor se je v to delo pogledal, bo rad priznal, da presega vse druge slovenske pisatelje tudi po vsebini, in to predvsem zaradi Cankarjeve naprednosti in borbенosti.

Narodno-osvobodilna borba pomeni borbo za naučno osvobodjenje. Ta borba v Cankarjevi dobi ni bila krvava, razen na koncu, med prvo svetovno vojno, vendar pa je bila silno trda in huda. Cankar jo je bil po svoje, z ostrino svojega govorničnega peresa.

V slovestu se je boril Cankar zoper zastarelost in reakcijo, za novo obliko in novo vsebino. Slovestna zgodovina poroča, da se je učil pri Gregorčiču in Prešernu in da se je po Levčevem priporočilu posebno navdušil za Aškerc. Prešeren ga je moral nikati s svojo estetsko dovršenostjo, Gregorčič s svojo jezikovno ubranostjo in zvočnostjo, Aškerc pa s moško, jedrnatostjo odločnosti in v svojim svobodoljubjem. Saj pravi sam: »Njegove pesmi o svobodi vesti in mišljenja so se oglasile kakor bojna fanfara.

nično: »Tako bomo v svetem miru in ganljivem soglasju še dalje hribarili in pajkovali.«

O naprednosti in večnem razvoju v življenjski borbi priča najzgovorneje, kar je Cankar povedal o Dragutinu Ketteju, govorniku o njegovi netrdnosti in negotovosti: »Na prvi pogled bi se videlo, da ni bilo pozneje v njem nič trdnega in gotovega; ali trdnega in gotovega ni v nobenem resnično izobrazbenem človeku nič. Opazuje in poskuša, tehta in

Daj mi roko! Za dve moji! Ta roka bo kovala svet... Vi, ki imate v srcu mladost in v pesti moč, vi glejte. Ob vaših plečih bo slonelo življenje... (JERMAN v „Hlapcih“)

presoja: če je tako nesrečen, da se ustavi, če misli, da je našel tisto središče, ki je izvor in cilj vsega, kar je, ter da je torej v stanju presojati nezmojljivo po določenih pravilih, tedaj ni več življenja v njem.

Svoboda v pisanju je bila Cankarju nad vse, kakor priča začetek njegovega literarnega pisma: »To nisimo o avtoritetah ti pišem zategadelj, da govorim lahko tako svobodno, kakor pri nas ne sme govoriti, kdo piše razprave in predavanja. Ostro obsoja kritike, ki so Aškercu hinavsko hvallili tudi, ko je hvalje ni več zaslužil.« Kadili so mu toliko od vseh strani, da ga je dišeči dim zadušil... Tako je največji škodljivec našega slovestva tesnostnost in omejenost v raznih oblikah in na raznih straneh. V spisu »Almanahovci ironizira slovenske bogoslovce, ki pišejo, kakor da vse vedo, in so zato brutalni in hladni. Zavrta njih socialne nazore, ki jih posmehljivo zgožuje v jedro: »Moli, delavec, in delaj, ti, zasebni lastnik, moli in uživaj; nebosa so odprta obema.«

Svojo umetniško in pisateljsko svobodo je znal Cankar braniti zelo učinkovito. Ko so kritiki o »Kralju na Betajnovi« ugotovljali, da je drama nerazumljiva, neslovenska in nenarodna, ko so ga obsipali z nauki, kako naj piše, če hoče uspeti na slovenskem odru, in so mu stavili za zgled Govekarjeve dramatičije po Jurčičevih romanih in povestih, se je temu odločno uprl: »Toliko rečem: rajši si dam odsekati desno roko, nego da bi se držal Jurčiču za compate; jaz sem Cankar pa basta in če to ljudem ni prav, je njihova škoda, ne moja. Da ta samozavest ni bila pretirana, so pokazala vsa naslednja dela in je izprizkalo vseh tistih trideset let, ki nas ločijo od Cankarjeve smrti. Cankarjevo ime je visoko nadkrižilo Govekarjevo in Jurčičevo.

Cankar je mnogo razmišljal o domovini in je veliko pisal o njej. Svoje socialistično pojmovanje domovine je strnil v te besede: »Ajaz, bratje, pa vem za domovino in mi vi jo slutimo. Kar so nam siloma vzeli, za kar so nas ogoljufali in opharili, bomo dobili povrnjeno in poplačano s stoterimi obrestmi. Naša domovina je boj in prihodnost; ta domovina je vredna najzlahtnejše krvi in najboljšega življenja. Iz muke trpljenja in suženjstva nezštetih milijonov bo vzrasla naša domovina: vsa ta lepa zemlja z vsem svojim neizmernim bogastvom. Tedaj bodo le še grenak spomin te gosposke domovine, na suženjstvo zidane, s krvjo in solzami gnojene, sramota človeštva, zasmeh pravici. Drugačnega melodijo bo dobila pesem o lepi naši domovini.«

Pred več ko štiridesetimi leti (1907) je Cankar tožil v Trstu, govoreč o slovenskem ljudstvu in slovenski kulturi, kako težko ga je zadel očetek tistih kritikov, ki so trdili, da ne piše za ljudstvo: »Ko sem privrkat silil tisto brutalno očitvanje: Ne delaj za ljudstvo, vi vsi ne delate za ljudstvo — sem bil globoko potr. Naravno — da človeku ne more biti prijetno pri srcu, če mu poklican besednik naroda zaluci v obraz. Nepotreben si, nepotreben si s svojim delom vred! Poudaril je, da se je tudi Prešernu tako godilo in vsem velikim slovenskim pesnikom, umetnikom in znanstvenikom. »V narodu, ki so ga ljubili, so bili tuji, v najboljšem primeru nepoznani, v navadnem primeru zasmehovani in zaničevani. Ne z vladini, s krvavimi črkami je pisana knjiga slovenske kulture. Pisal jo je tudi Cankar. Danes pa ne Prešeren ne Cankar nista več tuja ce narodu ne ljudstvu.«

Kako globoko je Cankar umeval delavsko vprašanje in potrebo preprostega ljudstva, kaže isto predavanje v Trstu, ki je govoril o delavcih, ki niso bili ne strokovno ne politično organizirani in so bili zganje v zatohli krmici: »V srcu in sramu sem pomislil: kaj niso celo ti ljudje, ti neizobraženi, neorganizirani, ki jih je doživel kulturni narod z zaničevanjem zavrgel in ki jih imenuje poživljenje — kaj niso celo ti ljudje kulturni delavci? Kaj ne sloni vsa kultura na njih izmurnih plečih, kakor je slonela nekoč grška kultura na plečih helotov, rimska kultura na plečih vsenarodnih sužnjev? Kaj ni delo o teh zaničevanih, nepoznanih tisti temelj, na katerem zidamo svoje kulture babilonski stolp, ki se skoro dotika že oblakov?« Tako je presojal Cankar prav od blizu največjega tržaškega in evropskega vprašanja, ki tudi danes še niso povsod povojeno rešena, dasi jih je bil Cankarjeva borba približala rešitvi.

Cankar je ugotovil še drugo suženjstvo in se je boril zoper nje: »Pisatelj, umetnik, znanstvenik je prav tak hlapec in suženj meščanske družbe kakor tržaški, železniški, rudniški delavec.« Tudi proti takemu hlapčevstvu je je Cankar uspešno boril. Tudi tega hlapčevstva je danes mogoče manj, kakor ga je bilo v njegovih dneh, a prav na Tržaškem ga je še zmeraj preveč. In tu nastopa pa Cankar kot prerok: »Kadar pogine ta gnila, z vsemi hudimi in naglavnimi grehi obložena družba, takrat ne sme poginiti z njo, kar so zgradili v njenem okrutnem suženjstvu njeni kulturni delavci. Takrat se bo pokazalo, da so naši kulturni delavci v suženjstvu krivičeni in nepoštejni družbe delali za ljudstvo... — Vse, kar so delali in kar so ustvarili naši delavci — od Trubarja in Dalmatina, od Matije Gubca in puntarskih kmetov — do Prešerna in Ketteja in do vseh tistih, ki trpe in delajo v sramotestopni sedanjosti — vse tisto bo nekoč svobodna last svobodnega ljudstva.« Za Cankarjevo delo velja to že skoraj popolnoma. Njegova borba ponekod še traja — a njegova napoved bo morala obveljati povsod. »Edina pot«, zaključuje Cankar, »je boj ljudstva za popolno socialno in politično osvobodjenje — zakaj brez socialne in politične svobode je nemogoča kulturna svoboda.« Kako živa resnica je to prav tu na slovenskem zapadu, o tem se lahko dan na dan prepričujemo tukašnji Slovenci na lastni koži!

Cankarjeve pesmi, crtice, novele, povesti, romani in drame, predavanja, razprave in kritike so v svoji celoti obširna vseslovenska enciklopedija njegove dobe. Ni ga političnega, narodnega ali socialnega vprašanja, ki bi se ga Cankar ne bil tožil, ki bi ga ne bil po svoje razložil ali nakazal kakšno rešitev. Ni ga slovenskega človeka njegove dobe, ki ne bi našel v njegovih spisih svojega »človeka« ali kakšne podobnosti s svojimi usodami. In to ono je rečem: rajši si dam odsekati desno roko, nego da bi se držal Jurčiču za compate; jaz sem Cankar pa basta in če to ljudem ni prav, je njihova škoda, ne moja. Da ta samozavest ni bila pretirana, so pokazala vsa naslednja dela in je izprizkalo vseh tistih trideset let, ki nas ločijo od Cankarjeve smrti. Cankarjevo ime je visoko nadkrižilo Govekarjevo in Jurčičevo.

Cankar je mnogo razmišljal o domovini in je veliko pisal o njej. Svoje socialistično pojmovanje domovine je strnil v te besede: »Ajaz, bratje, pa vem za domovino in mi vi jo slutimo. Kar so nam siloma vzeli, za kar so nas ogoljufali in opharili, bomo dobili povrnjeno in poplačano s stoterimi obrestmi. Naša domovina je boj in prihodnost; ta domovina je vredna najzlahtnejše krvi in najboljšega življenja. Iz muke trpljenja in suženjstva nezštetih milijonov bo vzrasla naša domovina: vsa ta lepa zemlja z vsem svojim neizmernim bogastvom. Tedaj bodo le še grenak spomin te gosposke domovine, na suženjstvo zidane, s krvjo in solzami gnojene, sramota človeštva, zasmeh pravici. Drugačnega melodijo bo dobila pesem o lepi naši domovini.«

Slava njegovemu spominu! A. BUDAL

Neverjetna pravljica

Nada Gabrijelčičeva

Predstavljal sem si ga kot gospode, ki sem jih videla v Trstu, ki so nosili bleščeče klobuke in vrteli tanko palico v rokah. Oprezljivo sem, da bi ga mogle kajdo ugledati, toda občino je posejal v sobi prvega nadstropja, v katero pa nisem smela. Nekega večera pa sem tega gospoda vendarle spoznala.

Ravno sem se silila z mlačnim rižem, ki mi je bil najodvratnejša jed na svetu, ker so mi ga stari in sorodniki stalno priporočali, ko so me odprla vrata in je vstopil tuj človek, kajti to nikakor ni bil gospod, ki sem si ga zamišljala v svojih predstavah. Mal mi lepe obleke niti palice v rokah in tako skromno je vstopil v kuhinjo, kot bi se hotel opravičiti, da je storil to. Prav tako skromno je sedel na stol, ki mu ga je ponudila teta in se ozrl po nas otrocih. Zdelo se mi je, da so njegove oči zelo žalostne in tudi dolgi brki so se mu nekam žalostno zavijali ob ušnih kotih. Sedel je s prekrizanimi nogami, roke so se mu oklepale kolen in me ogledoval, kako sem s težavo goitala poslednje zalogaje rižarja.

Nato je povprašal teta: »Kako je ime tisti, ki ne mara rižar?« Na tetin odgovor je pripomnil: »Nikar je ne sili, pa naj ga ne je, če ga ne mara.« Teta se je nasmehnila, jaz pa sem odložila žlico vsa srečna in brezmejno hvaležna čudnemu človeku, ki je postal moj zaveznik. Še preden sem mu utegnula na kakršen koli način izraziti to svojo hvaležnost, je odšel.

Vse naslednje dni sem jedva čakala, da bi ga ugledala. Nekega dne se je spet pojavil ob kosilu. Spet je tako skromno, skoraj ne-

opazno prišel v kuhinjo, sedel s prekrizanimi nogami na stol in si oklepal kolena z rokami. Spet so blodile njegove žalostne oči okoli nas otrok. Po daljšem molku, ki sem ga komaj prenašala, ker kar nisem mogla pričakati, da bi kaj povedal, se je obrnil nam in dejal: »Ti, poslušaj, ali greš z mano popolno na izprehod?« »Grem«, sem šepnila vsa v zadregi, da je nagovoril mene izmed vseh otrok, čeprav mi je bilo to v silno zadoščeno. »Pri-

kamenitih ograh, osamelih dreves, dokler nisva prišla do borovega gozdička. Prav za prav je bil to velik gozd, a borovci so bili majhni, nizki in redko rasli. Stali so v ravnih vrstah kakor vojaki in med njimi so se vile z igličim posule stezice. Od vseh povsod se je izza borovih vrhov svetilo nebo. Ob tem gozdišču se je moj sopotnik ustavil. »Vidiš, zdaj ti bom povedal pravljico. Pravljico, kako sem se nekoč izgubil v tem gozdičku. Strah me

je bolj strahoten. To pač ni verjetna pravljica, sem si mislila. Sososed Danilo in trgovčeva Zorica sta mi povedala mnogo lepših, na pr. tisto o začaranem martinčku, ki se prikazuje enkrat na leto izza tistih kamnov na travniku. Tudi tista moja pravljica o razpokah v zemlji, ki se tudi enkrat na leto odpro in skozi katera prideš v tisti svet, kjer so otroci odrasli, da, tudi tista je lepa. Nekako sem zamerila temu človeku, da mi je prisodil toliko nemarnosti, da bi mogla takl pravljici verjeti. Nič več ga nisem poslušala, čeprav mi je še dalje govoril. Kaj je pripovedoval, ne vem, a govoril je s tako tihim in monotonim glasom, da ni niti mi bilo mogoče misliti na kaj drugega, kaj sem jih bila kdaj silila.

Ko sva prišla do tam, kjer se je očem nenadoma zasvetil srebrni pes morja, je umolknil in se obrnil proti domu.

Tudi moje sanje so se pretrgale, ko je utihnila spremljevalna muzika njegovega skoro uspanjajočega pripovedovanja. Sram me je postalo, da ga nisem poslušala in upala sem, da bo spet izpregovoril. Toda molčal je